Móricz Pál
ESÍS LESZ...

Tavasztól késő őszig nem szünik a hajduember a földmüvelési hangyamunkában. Kedvező esztendőben vidáman, elégedetten cselekszi dolgát. Buzával, gabonával tele a szuszik és a hombár. Csöves kukoricza csörög a padláson. A pinczében is savanyodik már az ujszűrésü bor. A szalonnára hizott disznók is jóizüen majszolnak a vályuból , bent az istállóban étvágygyal kérődzik az illatossarju mellett a kedvencz tehén és az esztendei igátóI meghúzott lovak is kezdik a hust szedni, a mezei munkák dandárjának végeztével pihenhetnek eleget a késő őszi éjszakán, melynek növekednek lomha szárnyai, midőn borongós felhővel takargatja be a méla holdvilág ezüstporos utját ...

A hajdu nép is ekkor kezdi a szomszédolást. Éjfélig tanyázgat. Midőn már vadludak gágognak a sötét égbolt felhő rengetegei közül és az éjszakának nyúlik, hosszabbodik homályos szárnya a nap rovására, mely betegen, bágyadtan tekint vissza az egri hegyek felől a tarolt, elhagyott mezőre, hol hüvös eső csapkodja a kint felejtett, rohatag vöröstök bibircsós oldalát.

Bent a városban jeles ház a Bodor-Nyakas Sándorék országutszéli háza. Apró ablakából barátságosan pislákol a mécsvilág az alattomos éjszakába. Onnét gyakran hallatszik czitoraszó is. Vidámkedvű öreg özvegy Bódor-Nyakas Sándorné született Csiha Kata néne. Legényfiai vezetik a gazdaságot, mely bőven terem mindent, a mi a hajduházhoz szükséges. Az ablakalatti kiskertben, a nádfélszeres kasokban még ákáczvirágmézet is fontszámra hordanak a tikkasztó nyári időben azok a bolondos mérgü és mégis oly igen-igen hasznos, kedves méhikék... Azért érdemes ezt itt megemliteni, mert nagyatyáink, nagyanyáink egyszerü idejében arról is nevezetes volt öreg Bodor-Nyakas Sándorné született Csiha Kata, hogy felette kedvelte a meleg mézes bort, de olykor-olykor a mézes pálinkát is, melyet a saját „kisüstjén" főzött ... Akkor még minden jómódu hajdu háznál volt "kisüst". Vitriol1al pancsolt spirituszszal nem mérgezték a népet.

Ha tehát a felhős hosszu őszi éjszakák kezdetével a szomszédságból begyültek öregebb-fiatalabb népek az országútszéli Bódor-Nyakas házba tanyázgatni, a mécsvilágbeli olajat, kanóczot nem sajnálta Csiha Kata néni. Jómaga az ajtó mellé, a széles boglya kemenczéhez tapasztott magas kuczikba kapaszkodott fel, onnét nézte miként durákoznak fiai a legény barátokkal, onnét hallgatta a szomszéd asszonyoknak, embereknek beszélgetését a világsorjáról. Leginkább a szalmátfonó asszonyok nyelve pergett (a széles világon párját alig találni a nánási hajdumenyecskék pergő nyelvének; a férfiak pedig hüvelykujjal nyomkodva a pipába a serczegősen égő dohánycsörmeléket a bárányбőr sipka alól bólogattak. Csak olykor vetettek oda egy-egy csintalan szót, a mire támadt is azután a jóvérü asszonyok részéről köhögés, kahogás és hej nye, ajnye ...

A ki azonban a pislamécs szegény világánál, a süldődohány nehéz füstjén át a kuczikig elért tekintetével, megügyelhette, hogy Kata néni sürün nyulkál a magas kemenczetorokra
hol más esetekben a czirmos macska melegítgette horpaszát, és duruzsolta az elégedett macskák nótáját: de mikor Kata néne a kuczikba telepedett, siccz volt a torokról a czirmos macskának, mást melegitett ott Kata néni ... Potrohos csuporban állott ott az akáczvirág mézes bor. Az öreg Kata azután nyulkált oda oly sűrűn, mert a Csiha faj olyan okos faj Hajdunánáson: a bort leginkább felé helyezi a víznek, melybe (szerintök) belefördőzik a béka! De nem megszólás ez az irás, egyszerüen magyarázat, hogy Kata néne miért kedvelte oly felette a bort és hogy ezen éjszakai tanyázás közben is miért ragadozott a szeme. Lám micsoda csodás hatásu szer ez a méz. Kata néni a torkát locsolgatta mézes borral, mégis a pillái ragadoztak, éppen mintha mézzel kenődtek volna meg ...

Már a fiatalok is észrevették, hogy Kata néni miként szundikál, miként bólintgat a kuczikból, hát szólt is neki a nagyobbik fia, a Sándor:

- Feküdjik le idesanyám! Mit gyötri magát ... De nem olyan bölcsőben ringatták Bódor-Nyakas Sándorné született Csiha Katát, hogy mindjárt ilyen könnyen megadja magát a fiatalok előtt, kik bizonyosan a torokon melegedő csuport is ügyre vették, azért kunczogtak, - Kata néne tehát a borongos időre akarta kenni pilláinak bágyadását:

- Esís lesz fiam. Azir' bólogatok ...

A tanyázók tovább folytatták a mulatságot és mivel nem ügyeltek Bodor-Nyakas Sándorné született Csiha Katára, egyszerre csak nagy dübbenésre riadtak fel.

Kata néne addig bólogatott, addig bólogatott a kuczikból, mignem a sárgaföldde l mázolt szobaföldre rántotta a feje. Nagy dübögéssel hoppant a földre; de nem törte csontját, sőt még maga is nevetett, mikor Sándor fia említette:

- Lám, jól mondta ides anyám, hogy esís lesz ...

Azóta a nánási hajduk között fentmaradt ez az eset országutszéli Bódor-Nyakas Sándorné Csiha Katáról: sőt mindjárt idézi is az öreg Szűcs István szomszid, hahogy Csohányné szomszidaszszony a kuczikban bólogatva szundikál.

Hej! mert a kuczikunk még csak megvolna, de a mézes boros csupor nem igen melegszik többé a kemencze torkon. Mert szegényedik, fakul a hajdúság.

ifjabb Móricz Pál: A boglya-kemencze mellől: Hajdúsági és egyéb alföldi történetek
Debrecen, 1908